

PERIODISME I SILENCIS MEDIÀTICS

RITA MARZOA

Grup de Periodistes Ramon Barnils, Barcelona

El posat podia fer pensar que la seva era una manera despreocupada d'entendre la vida, i fins i tot pocavergonya. Però Ramon Barnils, un mestre del periodisme al nostre país mai prou ponderat per l'acadèmia, era meticulós en l'ús de la paraula, rigorós en l'abocament de dades i informacions, feia fora la mandra quan es tractava de compilar tota mena de documentació per bastir el seu argumentari i sobretot, sobretot, un home valent, dels qui no es casen amb ningú a l'hora de posar la veritat i la notícia per davant de qualsevol pressió o fre volgut. Barnils ens va ensenyar a una colla de joves estudiants que el que ens tocava era fiscalitzar el poder, amb rigor i compromís, en una nació esberlada que havíem de completar a través del vehicle d'un espai de comunicació nacional i en la llengua pròpia. Un mestratge que no va ser en debades, i que des del primer al darrer punt del decàleg vam voler subscriure i organitzar una colla de periodistes, a qui han seguit molts d'altres, sota el nom de Grup de Periodistes Ramon Barnils.

Avui que ens demaneu que mirem de parlar del què són els silencis mediàtics i què i qui els produeix, recuperem les paraules del mestre i provem d'explicar-vos com des del GPRB apostem per crear espais de periodisme tranquil. L'*slowjournalism* com a antídote per donar eines als periodistes per fugir de la rutina diària i també fer veure a la societat que aquest tipus de proposta també té un interès per al públic. Perquè no podem ser mers transmissors de discursos del poder, sinó que, compromesos amb la societat civil, hem de fiscalitzar aquesta suposada informació i posar-la enfront del mirall, per veure què hi ha veritablement dins.

I segurament per aconseguir-ho haurem de mirar de posar altaveus allà on no només no n'hi ha, sinó que hi ha massa interessos a silenciar-los. L'ofici ens obliga a dir la veritat, i a formular les preguntes de la manera que ens interessa per treure allò que el

nostre interlocutor vol ocultar. No com passa massa sovint, que fem entrevistes com vestits a mida, per tal que l'interlocutor, el qui respon a l'altra banda trobi la comoditat necessària per deixar anar el discurs que desitja. I no hi ha preguntes mal formulades sinó algunes d'incòmodes. Però no per incòmodes hem de canviar-les. És qui ha de respondre qui se n'ha de sortir.

Avui considerem grans periodistes els qui volen lluir de com expliquen les coses, quan el veritablement important en la nostra professió és allò que expliquem... i allò que silenciem. I, com va dir un cop en Ramon, "si nosaltres ho volem, el rei anirà nu". Avui, pressió i pressa limiten el periodista i l'acaben abocant al desastre ètic, gens professional. Les xarxes socials empenyen a publicar com a certes algunes informacions gens contrastades, molts cops intencionadament descrites. La crisi, que ha foragitat la majoria d'ulls a l'exterior de gairebé tots els mitjans del país, ens ha deixat orfes i despullats d'una manera pròpia d'interpretar què passa al món. Víctimes de tot plegat, deia en un escrit el president del GPRB David Bassa, i víctimes de nosaltres mateixos i la incapacitat d'autocrítica pròpia que ens faci situar tot en la seva justa mesura i al seu lloc.

La crisi ens precaritzava, però també abaixem el cap i ho permetem. Cal retrobar el silenci necessari per retornar a l'espai propi que ens permeti ser allò que ens toca. Els silencis mediàtics de l'Anuari que publiquem cada any (www.media.cat/anuari) no són pas temes que no es puguin investigar i treure a la llum. Són silencis volguts dels quals no podem ser còmplices. I si exercim la nostra professió honestament aconseguirem treure'ls d'aquests silencis. I no per això no direm que el que evidencia també l'Anuari Mèdia.cat és fins a quin punt cada cop és més difícil fer periodisme en condicions. Constata amargament com un objectiu que en altres èpoques

podria semblar superflu o luxós, és, ara mateix, absolutament vital i necessari. Com deia en Ramon Barnils, “hem passat de no tenir notícies a tenir-ne massa, i tan mort és qui es mor de set com qui es mor ofegat”.

Donar veu a través de l'Anuari als anomenats silencis mediàtics és el que dóna sentit a la nostra raó de ser. És la feina que dóna raó i sentit al periodisme, com ha dit també el professor de comunicació Xavier Giró, permetre que aquesta informació arribi a la ciutadania, per donar-los eines per poder actuar. Investigar, buscar la veritat és augmentar la pressió. No fer-ho seria claudicar davant qui vol manipular la nostra voluntat a través del que vol que coneguem i com, i del que no sapiguem. Silenci mediàtic, com diu el company Roger Palà, no és només allò que no s'explica, sinó el que expliquem de manera esbiaixada, incompleta, malintencionada. En Roger, que ha coordinat l'Anuari, ha demanat al periodista Sergi Picazo a mode d'epíleg, una entrevista amb un altre mestre, aquest encara viu, Noam Chomsky que deixa anar algunes frases per recordar: “El poder polític no és l'únic que pot restringir i limitar allò que apareix als mitjans. També limiten la informació els mateixos mitjans”. En Sergi Picazo li pregunta: “ Per què els mateixos mitjans haurien d'atacar la llibertat dels seus periodistes per informar? I Chomsky deixa anar la resposta encertada perquè hi reflexionem: “Els grans mitjans no deixen de ser immenses corporacions. Com la resta de negocis, busquen vendre un producte (lectors, espectadors) a uns clients (és a dir, empreses, a través dels anuncis). Seria molt naïf dubtar que els propietaris i els inversors dels mitjans no influeixen en el seu propi mitjà amb afany d'aconseguir el màxim benefici econòmic”. Chomsky opina que l'accés a una informació rigorosa, en profunditat i que doni veu a tothom, no està garantida en el mercat lliure.

Què fem, ens preguntem doncs tots plegats? Potser el que ens toca és ser consumidors crítics, selectius i exigents. Destinem energia a voler conèixer la veritat de la veu dels qui se'ns han mostrat honestos, i no fem el joc als qui ens venen sopars

de duro al dictat dels seus gestors i mecenes. Picazo interpel·la novament Chomsky: Com poden, doncs, els periodistes bandejar la censura moderna o els silencis dels grans mitjans de comunicació? Amb quines estratègies? Amb quins instruments? Amb quines eines? Chomsky, sense dissertacions, mata la pregunta amb tres ratlles: “Amb honestedat i integritat, i tanmateix amb els ulls ben oberts. Aquestes qualitats del periodista no són benvingudes pels més poderosos. Ells prefereixen l'obediència”. Com ho prefereixen, afegiria jo, per part de la societat civil.

Voldrien una massa acrítica, desinformada i adaptada a respondre, a mode de gos de Pavlov, de manera prevista i previsible a determinats estímuls. Però suposo que convindreu amb nosaltres que aquesta manera de fer i de ser ja no té cabuda. Que el crack ens ha obert les finestres per les quals fem entrar cada cop més oxigen. Que com a societat civil ens volem empoderar després del càstig inadmissible a què ens sotmet l'actual sistema. Per la qual cosa ens hem de poder dotar de fiscals de la veritat honestos com els que dibuixa Chomsky, homes i dones que exerceixen la professió de periodista de l'única manera possible, la que fa 10 i 20 anys ens va ensenyar Ramon Barnils. La que respon a la veritat, investiga, contrasta, és honesta en els plantejaments, i explica, respon a les necessitats i demandes del seu veritable propietari intel·lectual: la societat civil en democràcia.

Aquest text l'ha de llegir molta gent que dedica energia a la transformació de les injustícies en justícia social, aquí i arreu. Persones que creuen en aquella màxima “d'un altre món és possible”, i no consideren aquesta frase un anacronisme buit. Com tampoc el considerem els periodistes del GPRB. Que creiem en la veritat, en la bona pràctica de la professió, i en estar al servei de la formació i l'empoderament de les persones, de la societat amb consciència de les nacions i el planeta. Perquè, probablement, uns sense els altres ni tenim sentit, ni tenim futur.